

УДК 811.161.2 (323.23:070)

ПАВЛЕНКО Оксана – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна (ribka-k@ukr.net).

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6369-6082>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.11>

Бібліографічний опис статті: Павленко, О. (2023). Мовні засоби творення в медіапросторі комічного в реаліях українсько-російської повномасштабної війни. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 54*, 93–100, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.11>

МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ В МЕДІАПРОСТОРІ КОМІЧНОГО В РЕАЛІЯХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті проаналізовано мовні засоби творення комічного в сучасному українському медіапросторі. Установлено, що сміхова культура українців містить прадавні ознаки, концентрує в собі уявлення, цінності та переживання пращурів. Визначено причини сплеску комічного в медійному просторі під час повномасштабної російсько-української війни, які розуміємо як своєрідну захисну реакцію на жахіття війни, що дає змогу боротися з травмами та водночас вести запеклі бої на інформаційному фронті. Розкрито роль комічного в медіапросторі в період російсько-української війни. Установлено, що комічне в медійному просторі допомагає українцям не лише черпати сили в несправедливій ганебній війні, а й вести інформаційне протистояння з ворогом, викривати брехню та фальшиві наративи, що їх просувають росіяни як на теренах України, так і в міжнародному медійному просторі та на міжнародних дипломатичних майданчиках. Уточнено поняття «комічне», яке набуває ознак своєрідної зброї, що дає змогу українцям викривати справжню сутність брехливого й підступного ворога, знеславити наміри, передбачити та нівелювати загрози, що просувають окупанти. Здійснено лінгвістичний аналіз висловлювань перших осіб держави, їхніх помічників, регіональних очільників, дипломатів та дописи-заяви міністерств, які містять комічні елементи й активно висвітлені в медійному просторі в період повномасштабної російсько-української війни. Визначено основні мовні засоби, використовувані в медіапросторі України задля надання мовленню комізму, з-поміж яких виокремлено: неологізми (рашизм, чмобіки, байрактарити); термінологічну лексику (орбіта, холодильна камера, планишети, смартфон, денуклеаризація), антоніми (маленький правитель великої країни), оніми (Бавовнятко), метафори (бризнути отрутою в бік України), евфемізми (не дуже твереза заява), епітети (бойові птахи, бойове зерно), оксюмори (зворотний наступ) тощо.

Ключові слова: сміхова культура українців, комічне, медійний простір, висловлювання з елементом комізму, мовні засоби.

PAVLENKO Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Language, National University of “Kyiv-Mohyla Academy”, 2, Hryhorii Skovoroda str., Kyiv, 04655, Ukraine (ribka-k@ukr.net).

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6369-6082>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.11>

To cite this article: Pavlenko, O. (2023). Movni zasoby tvorennia v mediaprostori komichnoho v realiiakh rosiisko-ukrainskoi povnomasshtabnoi viiny [Linguistic means of creating the comic in the media space in the realities of the Ukrainian-Russian full-scale war]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka.*

Seriia "Filolohiia" – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 54, 83–100, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.11> [in Ukrainian].

LINGUISTIC MEANS OF CREATING THE COMIC IN THE MEDIA SPACE IN THE REALITIES OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN FULL-SCALE WAR

Summary. *In the article we analyze linguistic means of creating humor in the contemporary Ukrainian media space. It is established that the comedic culture of Ukrainians encompasses ancient traits, consolidating the imagination, values, and experiences of ancestors. The reasons for the surge of comedy in the media sphere during the full-scale Russian-Ukrainian war are identified, understood as a unique defensive response to the horrors of war, enabling both healing from trauma and engaging in fierce battles on the information front. The role of humor in the media space during the Russian-Ukrainian war period is unveiled. It was determined that humor in the media realm helps Ukrainians not only in finding strength amidst an unjust and ignominious war but also in waging informational resistance against the enemy, exposing falsehoods and fabricated narratives propagated by Russians on the territory of Ukraine as well as in the international media arena and diplomatic platforms. The concept of "humor" is refined, acquiring attributes of a distinctive weapon that empowers Ukrainians to unmask the true essence of the deceitful and cunning adversary, discredit intentions, anticipate and neutralize threats posed by occupiers. A linguistic analysis is conducted on statements by topstate officials, their aides, regional leaders, diplomats, and official ministry releases that incorporate comedic elements and are prominently featured in the mediaspace during the period of the full-scale Russian-Ukrainian war. The primary linguistic tools used in the Ukrainian media landscape to imbue discourse with humor are identified, including neologisms (rashism, chmobiki, bairaktaris), terminological lexicon (orbita, cold storage, tablets, smartphones, denuclearization), antonyms (a small ruler of a large country), onyms (Bavovnyatko), metaphors (administering poison to Ukraine's side), euphemisms (not very sober statement), epithets (combat birds, battle grain), oxymorons (reverse advance), and more.*

Key words: *comedic culture of Ukrainians, humor, media space, statements with comedic elements, linguistic means.*

Постановка проблеми. Драматичні події війни, вселенське горе втрат, руйнувань, смертей і гумор не можуть мати нічого спільного. На перший погляд комічне в цьому калейдоскопі трагізму недоречне, ба більше, може здатися, що суспільство перетворюється на безсердечних цинічних осіб, що ось-ось втрачуть здатність співчувати, сміючись у вирі трагізму. Утім студіювання наукової літератури дає підстави стверджувати, що зростання в медіапросторі контенту, що містить комічні елементи, у період війни не лише виправдане, а й украй необхідне.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Жвавий інтерес до наукового дослідження проблеми комічного існував здавна. Універсальний характер цього феномену викликає велике зацікавлення науковців досі. Різні аспекти комічного досліджували українські та зарубіжні науковці: естетико-філософський, культурологічний, соціальний, літературний, лінгвістичний тощо. Дослідники присвятили

низку праць аналізу мовних засобів творення комічного. Здебільшого аналіз здійснювався на матеріалі художніх текстів українських та зарубіжних письменників (А. Болдирева, Н. Гуйванюк, О. Калита, О. Кузьмич, І. Лесик, А. Леськів, Л. Песоріна, П. Плющ, А. Попович, Б. Пришва, О. Скорик, О. Шонь, Т. Шульга, О. Шумейко та ін.). Попри наявні ґрунтовні дослідження комічного в мовознавстві, низка аспектів цього феномену залишається недослідженою, зокрема творення комічного в медійному просторі.

Метою нашого дослідження є здійснення аналізу мовних засобів вираження комічного в медіапросторі періоду російсько-української повномасштабної війни. Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань: проаналізувати генезис сміхової культури українців; визначити причини сплеску комічного в медійному просторі під час повномасштабної російсько-української війни; розкрити роль комічного в медіапросторі у цей період;

уточнити дефініцію «комічне»; здійснити лінгвістичний аналіз висловлювань перших осіб держави, їхніх помічників, регіональних очільників, дипломатів та дописи-заяви міністерств, що містили комічні елементи, та визначити основні мовні засоби, використувані в медіапросторі України задля надання мовленню комізму.

Виклад матеріалу. На наш погляд, з-поміж тривожних, а подекуди й гнітючих новин комічне в медійному просторі варто розглядати як соціальний факт з тієї позиції, що він є невід'ємним складником українського суспільства. Комічне в масмедійному просторі виникає як відповідь на запит суспільства, відтак є не стільки відображенням смаків і поглядів окремого індивіда, як українського соціуму в цілому. Сміхова культура українців містить прадавні ознаки, концентрує в собі уявлення, цінності й переживання пращурів. Дослідниця О. Кузьмич (2017) зауважує, що трагічна історія України «поклала в основи національного менталітету особливі архетипні коди – специфічну психо-свідомісну реакцію-захист на різноманітні соціально-історичні подразники негативного змісту». Основне, на думку авторки, в генокоді українців, що забезпечує захист, – це їхній «невичерпний гумор та сатира, що формують основу комічного» (с. 75). В. Буряк (1994) зазначає: «Комічне як домінанта свідомості, як національний художній генокод входить як базове (підсвідоме) в усю виражальну і зображальну образну сутність української нації» (с. 5).

Перебуваючи в чорторію російсько-української війни, наше суспільство живе з психологічною травмою, яку, не подолавши, не виживеш. Психологічну травму науковці-психологи трактують як потрясіння, викликані певними подіями, з якими людина не може впоратися. Дослідник-психолог Д. Телечкун (2018) уточнює, що це «реакція нормальних людей на ненормальну ситуацію, яка завдала шкоди людині на фізіологічному і психологічному рівні» (с. 116). Поява в медіапросторі комічного – це ґрунт, який дає можливість людям боротися з травмою. Естонська дослідниця Ліісі Лайнесте (2022) вказує на кореляцію між травмою та гумором. Така співзалежність, на думку науковиці, дивує і шокує декого, а втім дарує іншим надію та

втіху. «Гумор, – зазначає Ліісі Лайнесте, – визнаний спосіб упоратися з травмою. Жарти про катастрофи, військовий гумор і гумор, пов'язаний зі смертю, пом'якшує для жартівників хворобливий досвід і спогади про нього» (с. 122). Суголосний з думкою вченої й ізраїльський дослідник Стейр-Лівні Ліат (2022), який стверджує, що гумор функціонує «як захисний механізм, що допомагає людям полегшити стрес, упоратися з негативними емоціями та непростими ситуаціями, полегшити страждання, розсіяти почуття тривоги (хоч би на якийсь час) і набути певного відчуття влади та контролю в ситуаціях безпорадності» (с. 105).

Сплеск комічного в медійному просторі періоду повномасштабної війни, на наш погляд, – це своєрідна захисна реакція на жахіття війни, що дає змогу боротися з травмами та водночас вести запеклі бої на інформаційному фронті. Комічне – це зброя, що допомагає викрити справжню сутність брехливого, підступного ворога; знеславити наміри, передбачити та нівелювати загрози, адже, як слушно зауважує учений А. Щербина (1997), джерелом комічного є «внутрішня порожнеча й нікчемність, що прикривається зовнішністю, яка має претензію на зміст і реальне значення» (с. 29). Погоджується з думкою науковця й О. Кузьмич (2017), яка зазначає: «В центр комічного може потрапити таке суспільне явище, яке претендує на історичну значущість, хоча вже давно втратило своє історичне виправдання, ще й намагається здаватися не тим, чим воно є насправді» (с. 76).

Отже, комічне в медіапросторі допомагає українцям не лише зберегти сили в несправедливій, ганебній війні, а й вести інформаційне протистояння з ворогом, викривати брехню та фальшиві наративи, що їх просувають росіяни як на теренах України, так і в міжнародному медійному просторі та на міжнародних дипломатичних майданчиках.

У масмедійному просторі періоду повномасштабної російсько-української війни спостерігаємо вживання комічних елементів не лише в мовленні ЗМІ, блогерів, адміністраторів телеграм-каналів, коментаторів та пересічних дописувачів соціальних мереж, а й у промовах, дописах керівників держави, дипломатів, пресслужб міністерств тощо.

За ступенем критичної наповненості комічного науковці розрізняють тексти сатиричні, гумористичні, іронічні та тексти з простим видом комізму (Кузьмич, 2015, с. 16–17). Дослідниця О. Калита (2013) виокремлює власне комічні тексти, у яких уся структура підпорядкована створенню комічного ефекту, і тексти з елементами комізму, у структурі яких можна виділити окремі елементи, прийоми, вкраплення комічного, але їх не можна назвати цілком комічними (с. 15).

Для лінгвістичного аналізу дібрано висловлення періоду повномасштабної війни перших осіб держави, їхніх помічників, регіональних очільників, дипломатів та дописи-заяви міністерств, що містять комічні елементи й активно висвітлені в медійному просторі. Очевидно, ці тексти вміщують лише елементи комізму – більшою або меншою мірою.

Комізм створювано за допомогою мовних засобів. Найбільш продуктивним для аналізу висловлень, що містять вкраплення комічного, на наш погляд, є лексичний рівень мови. Науковці виокремлюють три основних групи лексичних явищ, пов'язаних із створенням комічних текстів: 1) стилістично забарвлена, обмежена сферою вживання, яскраво маркована лексика; 2) системно-організована лексика (синоніми, антоніми, омоніми, авторські неологізми, іншомовні слова, терміни тощо); 3) слова своєрідної семантики в контекстуальному значенні та тропи (метафори, порівняння, перифрази, оксиморони та ін.) (Кузьмич, 2015, с. 47).

Період повномасштабної війни приніс у життя українців нові усвідомлення, відчуття, смисли, нову реальність. Закономірно, що цей період багатий на неологізми. Тлумачний словник трактує неологізм як «нове слово, словосполучення, фразеологічний зворот, що з'являється у мові» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005). Студіювання медійного простору періоду повномасштабної війни дало можливість зафіксувати безліч раніше невідомих слів: *байрактарити*, *джавелінити*, *стінгерити*, *хаймарсити* – нищити ворога за допомогою певного виду зброї; *задвохсотити* – знищити, вбити ворога; *затрьохсотити* – поранити, нейтралізувати ворога; *мобіки* – мобілізовані росіяни; *чмобіки* – росіяни, призвані

під час часткової мобілізації; *чмоня* – недолугий, погано вдягнений російський солдат; *рашизм* – злочинна шовіністична ідеологія «руського міра»; *рашисти* – російські військові, прихильники Путіна. Деякі лексеми та словосполучення набули нового значення, з-поміж них: *приліт* – влучання ворожої ракети чи безпілотної; *бавовна* – вибух (на території РФ чи окупованій території); *йти за російським кораблем* – зазнати поразки; *тракторні війська* – неочікувана дієва допомога ЗСУ від цивільних; *жест доброї волі* – відступ росіян тощо.

Новотвори часто вживають у мові для надання комічного ефекту висловлюванню. Так, Президент України В. Зеленський на пресконференції в київському метро на питання італійського журналіста, який порівняв те, що коять російські загарбники в Україні, з нацизмом, використав неологізм «рашизм»: «Держава матиме в книжках історії таке слово, яке ніхто не вигадував, яке всі повторюють уже і в Україні, і в Європі – *рашизм*. Не просто так всі говорять, що це – *рашизм*. Слово нове, а вчинки такі самі, які були 80 років тому у Європі. Тому що за всі ці 80 років, якщо ви проаналізуєте на нашому континенті, таких варварств просто не було. Тому *рашизм* – це поняття, яке буде в історичних книжках, буде в умовних Вікіпедіях, залишиться на уроках. І за партами маленькі діточки в усьому світі будуть вставати і відповідати вчителям, коли цей *рашизм* почався, на якій землі, хто переміг у боротьбі за свободу проти саме цього страшного поняття» (*Українська правда*). Використання новотвору додає мовленню спікера сарказму, підсилює цей ефект багаторазове повторення лексеми.

Водночас у своєму телеграм-каналі голова Миколаївської обласної адміністрації В. Кім пише: «Передайте хтось російським *«чмобікам»*, що їх реально кидають стримувати тілом відступ регулярних частин. Тільки *орден / зарплату / похорон* їм ніхто не забезпечить. Їм брешуть» (*Телеграм*). Неологізм в дописі мовець уживає для іронічного ефекту. Лексема «чмобік» утворена способом аббревіації з додаванням російського суфікса -ік. Комічний ефект лексеми «чмобік» виникає також унаслідок співзвучності з лексемою «чмо». Додає іронії й метафора, що вживає автор.

У висловленнях термінологічну лексику доволі часто вживають як засіб створення комізму. Термін розуміємо як «слово або словосполучення, що виражає певне поняття якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» (Словник іншомовних слів, 1985). Так, під час спілкування з представниками африканських ЗМІ Президент України Володимир Зеленський, говорячи про Путіна, уживає астрологічний термін: «Скільки ще потрібно війни президенту РФ, який не бачить далі своєї орбіти? Може достатньо?» (*Апостроф*).

Секретар РНБО О. Данілов теж використовує в мовленні терміни, що надають його висловленням комізму. Так, в ефірі національного телемарафону «Єдині новини» на питання журналістки стосовно замороження воєнного конфлікту в Україні він відповів: «Ми не можемо нічого *заморожувати*, ми не *холодильна камера*. Ми маємо звільняти наші території незалежно від погоди, незалежно від пори року» (*Національний телемарафон «Єдині новини»*). У своєму дописі у твіттері, використовуючи терміни як засіб мовного комізму, О. Данілов іронізує над росіянами, які намагаються окупувати Україну, застосовуючи карти 80-х років минулого століття: «Планшети, смартфони, Google Maps? Ні, не чули. Трофейна військова карта рашистів 80-х років. Рашистські «технології» вражають» (Твіттер). Комізму додає й уживання Секретарем РНБО неологізмів *рашисти*, *рашистські*.

Неабияким потенціалом укралення комічного в мовлення наділені й антоніми – пари слів або словосполучень із протилежним значенням. Аналіз медійного простору періоду російсько-української війни зафіксував їх активне використання як прийому мовного комізму для контрастної характеристики події, явища, особи тощо. Так, Постійний представник України при ООН С. Кислиця на засіданні надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, представляючи проєкт резолюції щодо створення механізму компенсації Україні збитків, спричинених розв'язаною Росією війною в Україні, для виразного зображення особи президента Росії у своїй промові вживає антонімічну пару «великий-малий». Дипломат зазначив,

що проєкт резолюції створений задля «збереження надії на справедливість для мільйонів тих, чийе життя назавжди змінилося через імперські амбіції *маленького* правителя *великої* країни» (*Укрінформ*).

Вдало використовує антонімію як мовний комічний прийом Президент України В. Зеленський, коментуючи інцидент на керченському мосту: «Сьогодні на території нашої держави був непоганий і більшою мірою *сонячний день*. На значній території близько 20 градусів тепла і *сонце*. На жаль, у Криму було *хмарно*. Хоча й також тепло. Але якими б не були *хмари* – українці знають, що робити. І знають, що наше *майбутнє* – *сонячне*. Це майбутнє без окупантів. На всій нашій території» (*Ютюб*). Крім контекстуальних антонімів, комізму висловленню надають і вжиті мовцем контекстуальні синоніми, метафори, плеоназми. Науковиця Л. Мацько (2003) плеоназм трактує як надмірність слів у фразі або тексті з погляду точної передачі думки. Різновидами плеоназму, на думку вченої, можуть бути тавтологія, перифраза, лексична надлишковість (с. 446). Аналіз медіапростору засвідчив, що плеоназми часто стають виразниками комічного. Використовує антоніми, плеоназми, метафори Президент України й у зверненні до росіян під час масованого обстрілу 10 жовтня 2023 року цивільної інфраструктури, внаслідок чого знеструмлено низку областей: «*Читайте по губах: Без газу чи без вас? Без вас. Без світла чи без вас? Без вас. Без води чи без вас? Без вас. Без їжі чи без вас? Без вас. Холод, голод, темрява й спрага – для нас не так страшно й смертельно, як ваші «дружба й братерство». Але історія все розставить по місцях. І ми будемо з газом, світлом, водою та їжею... і БЕЗ вас!*» (*Ютюб*).

Аналіз медійного простору воєнного періоду засвідчив, що подекуди мовці використовують оніми – слова та словосполучення на позначення власних назв (топоніми, ергоніми, антропоніми), щоб надати висловленню комічності. Так, міністр оборони України О. Резніков у твіттері іронізує над заявою росіян про те, що в Україні виявили безпілотники, які здатні поширювати комарів, заражених небезпечними вірусами: «В Україні оголошено часткову мобілізацію, в межах якої

планується призвати близько 300 тис. комарів. Проєкт має робочу назву «*Москити проти москалів*» (Твіттер). Комізму допису надає назва проєкта.

Водночас Міністерство оборони України опублікувало малюнок міфічної істоти та комічний допис у соціальних мережах, використовуючи антонім як прийом мовного комізму: «*Бавовнятко – тварина-привид. Пухнастий і непосидючий. Вночі Бавовнятко тихенько приходять на бази окупантів, склади, аеродроми, нафтопереробні заводи та інші місця, заповнені легкозаймистими предметами, і починає там бавитися з вогнем*» (24 Канал). Пухнаста тваринка на малюнку символізує «бавовну» – вибухи на стратегічних об'єктах росіян, які російська пропаганда іменує «хлопками» та пояснює тим, що хтось курив або бавився з вогнем.

Реагуючи на ядерні погрози Д. Медведєва, секретар РНБО України О. Данілов розмістив для нього у фейсбуці пам'ятку. У дописі використано топоніми для надання зверненню комічності.

«Медведєву пам'ятка. Роздрукувати, повторювати вголос мінімум тричі на добу, зранку, в обід і ввечері, після й перед вживанням традиційних 100 (але, швидше за все, більше) грамів міцного алкоголю: 1. росія остаточно й безповоротно програє;

2) кремлівський режим сам, добровільно запустив процес розпаду недоімперії й фейк-федерації;

3) усі території, окуповані *московією*, будуть повернуті, і це стосується не лише України, але і Грузії, Молдови, Японії та інших країн і народів. білорусь буде вільною в тому числі від російських окупантів країною;

4) погроза й застосування ядерної зброї рф – це акт суїциду. росія остаточно перетвориться на ворога номер один для всього світу. Дітей і дружин на *Марс* не сховаєте, а їм навряд чи хочеться з палаців на *Рубльовці*, *Сардинії* та інших *дубаїв* – «прямо в рай».

5) повна денуклеаризація – кінцева мета демонтажу рф. Цей останній гнилий зуб має й буде вирваний із пащі оскаженілої істоти. І тільки це є гарантією безпеки для світу та України» (Фейсбук).

Крім цього, для створення комічності висловлення в дописі вдало використані

терміни, синоніми, неологізми, порівняння. Учена Л. Мацько (2003) визначає порівняння як фігуру мови, що полягає в зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які органічно властиві іншим (с. 443). Останні досить часто вживано в медійному просторі для створення комічного підтексту висловлень. Так, представниця США в ООН, пані посол Лінда Томас-Грінфілд у відповідь на маячно представника РФ про комарів, кажанів та птахів жорстко відповіла: «Росія попереджає, що біологічні патогени будуть розносити кажани, птахи та комарі. Росії відомо, що в багатьох лабораторіях вивчають мігруючі види, для того, щоб вивчати патогени – це звичайна практика. Тільки ось *кажани та птахи не дотримуються суверенних кордонів, так само як і Росія*» (Ютуб).

Влучно наповнюють висловлення комічним і метафори. Метафори – один із «найпоширеніших тропів, що виникає в результаті вживання слова в переносному значенні за схожістю означуваного предмета з іншими» (Мацько, 2003, с. 443). Для створення комічного ефекту їх активно використовують політики під час виступів й у дописах. Так, Міністерство оборони України розмістило у твіттері застереження росіянам, які відпочивали на пляжах тимчасово окупованого Росією Криму й були свідками вибухів на аеродромі: «Ми радимо нашим шановним російським гостям не відвідувати український Крим, якщо вони не хочуть *неприємно спекотних літніх канікул*. Тому що жоден сонцезахисний крем не захистить їх від небезпечних наслідків *куріння в недозволених місцях*» (Твіттер).

Дуже вдало послуговується порівняннями, метафорами, епітетами, антонімами як прийомами мовного комізму радник керівника Офісу Президента М. Подоляк. У твіттері він відповів Д. Медведєву, який висловив сумніви щодо існування України через два роки: «Якби *російський імперіалізм мав обличчя, це був би медведєв. Маленька людина з великими комплексами*, єдина можливість якої повернути до себе увагу та самоствердитися – *бризнути отрутою в бік України* чи погрожувати світу. Україна була, є й буде. Де буде медведєв за 2 роки?» (Твіттер).

Епітети, «образне означення переважно метафоричного характеру» (Мацько,

2003, с. 438), часто віддзеркалюють комічне в медійному просторі періоду повномасштабної війни. Так, В. Зеленський жонглює у своїй промові вдало дібраними епітетами: «Спочатку вони говорили про «бойових птахів», потім – про «бойових комах», тепер – «бойове зерно»... *Пишениця-вбивця*, від якої тонуть російські адмірالی. Ну що можна сказати? Реально – *хворі люди*. Але ці *хворі люди* знову ставлять світ на межу жорсткої продовольчої кризи» (Ютюб).

Студіювання медійного простору зафіксувало й уживання евфемізмів задля надання висловленню комічності. Евфемізм – це слово або вислів, троп, що уживані для непрямих, прихованих, зокрема пом'якшених, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій, замість прямої їх назви (Українська мова. Енциклопедія, 2004, с. 154). Так, Президент України вживає у своїх промовах евфемізми для позначення віку Путіна: «У президента Росії «вже дорослий вік», а тому йому варто задуматися над тим, що він залишить після себе, крім того пекла, яке він влаштував своєму народові» (Ютюб) чи характеристики заяв ворога: «Сьогодні з Росії прозвучала чергова *не дуже твереза заява* про нібито «судний день» для України. Звичайно, ніхто не сприйматиме такого залякування» (Ютюб).

Широкими виражальними можливостями творення комічного в мовленні наділені

оксюморони – «поєднання логічно суперечливих понять, несумісних ознак, що утворюють новий образ» (Мацько, 2003, с. 444). Яскравим прикладом може слугувати оксюморон «*зворотний наступ*», який для надання висловлюванню комічного ефекту влучно використовує радник керівника Офісу Президента М. Подоляк: «Після «*зворотного наступу*» до кордонів 1991 року скажете своїй *z-настві*, що «виграли» війну, а «*Чорноморський флот*» просто *сплив*» (24 Канал). Додає комічності й новотвір-ергонім «*z-наства*» з використанням латинської літери «z».

Висновки. Отже, студіювання медійного простору періоду повномасштабної російсько-української війни засвідчило активне використання мовних засобів задля надання мовленню комізму. З-поміж основних засобів творення комічного виокремлено: неологізми (*рашизм, чмобіки, байрактарити*); термінологічну лексику (*орбіта, холодильникна камера, планшети, смартфони, денуклеаризація*); антоніми (*маленький правитель великої країни*); оніми (*Бавовнятко*); метафори (*бризнути отрутою в бік України*); евфемізми (*не дуже твереза заява*); епітети (*бойові птахи, бойове зерно*); оксюморони (*зворотний наступ*) тощо. Дослідження може бути використане в подальших наукових розвідках медійного простору періоду повномасштабної російсько-української війни.

ЛІТЕРАТУРА:

- Буряк В. Д.** Український гумор та сатира як психологічно-художня домінанта образної свідомості (на матеріалі усної та писемної словесності XIV–XVIII ст.). *Сатира і гумор в українській літературній традиції* : зб. наук. пр. Чернівці : ЧДУ, 1994. С. 4–7.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. URL : <https://slovnyk.me/dict/vts> (дата звернення: 29.08.2023).
- Калита О. М.** Засоби іронії в малій прозі (кінець XX – початок XXI століття). монографія. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 238 с.
- Кузьмич О. Я.** Мовні засоби творення комічного в українській прозі кінця XX століття – початку XXI століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 ; Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. Луцьк, 2015. 217 с.
- Кузьмич О. Я.** Феномен української сміхової культури. *Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід* : м-ли Міжнар. конф. (м. Відень, Австрія 21–24 листопада 2017 р.). В 2 т. Дніпро-Відень, 2017. Т. 2. С. 74–78.
- Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М.** Стилїстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
- Словник іншомовних слів / ред. О. С. Мельничук. Київ : Українська радянська енциклопедія, 1985. 968 с. URL : https://slovnyk.me/dict/foreign_melnychuk?letter=%D1%81 (дата звернення: 29.08.2023).

- Телечкун Д. О.** Психологічна робота з травмою у дітей із «сірої зони» і зони проведення АТО та можливі шляхи їх подолання. *Український досвід : м-ли Першої всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–31 березня 2018 р.)*. Київ : Золоті ворота, 2018. С. 116–118.
- Українська мова. Енциклопедія. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія», 2004. 824 с.
- Щербина А. О.** Жанри сатири та гумору. Київ : Дніпро, 1997. 136 с.
- Laineste L.** The Reflection of Traumatic Memories in Estonian Autobiographical Comics. *Galactica Media : Journal of Media Studies*, 2022. № 2. P. 121–142. URL: https://www.researchgate.net/publication/361568497_The_Reflection_of_Traumatic_Memories_in_Estonian_Autobiographical_Comics (дата звернення: 29.08.2023).
- Steir-Livny L.** Holocaust Parody in Israeli Popular Culture. *Galactica Media: Journal of Media Studies*, 2022. № 2. P. 102–120. URL : (дата звернення: 29.08.2023).

REFERENCES

- Burjak, V. D.** (1994). *Ukrajinsjkyj ghumor ta satyra jak psykholohichno-khudozhnja dominanta obraznoji svidomosti (na materiali usnoji ta pysemnoji slovesnosti XIV–XVIII st.)* [Ukrainian humor and satire as a psychological and artistic dominant of figurative consciousness (on the material of oral and written literature of the 14th–18th centuries)]. *Satyra i ghumor v ukrajinsjkyj literaturnij tradycji – Satire and humor in the Ukrainian literary tradition* (pp. 4–7). Chernivci [in Ukrainian].
- Busel, V. T.** (Ed.). (2005). *Velykyj tumachnyj slovnyk suchasnoji ukrajinsjkoji movy : 250000* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250000]. Retrieved August, 29, 2023, from <https://slovyk.me/dict/vts> [in Ukrainian].
- Kalyta, O. M.** (2013). *Zasoby ironiji v malij prozi (kinecj KhKh – pochatok KhKhI stolittja). Monografija [Means of irony in short prose (end of the 20th century–beginning of the 21st century). Monograph]*. Kyiv: Publishing House of the NPU named after M. Drahomanov [in Ukrainian].
- Kuzjmych, O. Ja.** (2015). *Movni zasoby tvorennja komichnogo v ukrajinsjkyj prozi kincja XX stolittja – pochatku XXI stolittja [Language means of creating the comic in Ukrainian prose of the end of the 20th century - beginning of the 21st century]*. (Dissertation of candidate of philological sciences). East European National University named after Lesya Ukrainka. Lutsk [in Ukrainian].
- Kuzjmych, O. Ja.** (2017). Fenomen ukrajinsjkoji smikhovoji kuljтуры [The phenomenon of Ukrainian laughter culture]. *Innovacijni tekhnologiji v nauci ta osviti. Jevropejsjkyj dosvid – Innovative technologies in science and education. European experience*, Materials of the International Conference (Vols. 1–2; Vol. 2), (pp. 74–78). Dnipro-Vienna [in Ukrainian].
- Macjko, L. I., Macjko, O. M., Sydorenko, O. M.** (2003). *Stylistyka ukrajinsjkoji movy [Stylistics of the Ukrainian language]*. Kyiv: High school [in Ukrainian].
- Meljnychuk, O. S.** (Ed.). (1985). *Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]*. Retrieved August, 29, 2023, from https://slovyk.me/dict/foreign_meljnychuk?letter=%D1%81 [in Ukrainian].
- Telechkun, D. O.** (2018). *Psykholohichna robota z travmoju u ditej iz «siroji zony» i zony provedennja ATO ta mozhyvi shljakhy jikh podolannja [Psychological work with trauma in children from the “gray zone” and the area of ATO and possible ways to overcome them]*. *Ukrajinsjkyj dosvid – Ukrainian experience*, Materials of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (pp. 116–118). Kyiv: Golden Gate [in Ukrainian].
- Ukrajinsjka mova. Encyklopedija (2004) [Ukrainian language. Encyclopedia]. Kyiv: Ukrainian encyclopedia [in Ukrainian].
- Shherbyna, A. O.** (1997). *Zhanry satyry ta ghumoru [Genres of satire and humor]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
- Laineste, L.** (2022). The Reflection of Traumatic Memories in Estonian Autobiographical Comics. *Galactica Media: Journal of Media Studies*, 2, 121–142. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/361568497_The_Reflection_of_Traumatic_Memories_in_Estonian_Autobiographical_Comics [in Anglian].
- Steir-Livny, L.** (2022). Holocaust Parody in Israeli Popular Culture. *Galactica Media: Journal of Media Studies*, 2, 102–120. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/361568555_Holocaust_Parody_in_Israeli_Popular_Culture [in Anglian].